

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 64

Fylke: Akershus

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Enebakk

Emne: Död og Begravelse

Bygdelag:

Oppskr. av: Jens Jensen

Gard: Nes

(adresse): Dalefjerdings p.o.

G.nr. 41 Br.nr. 1 og 2

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Egne

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

- 1, Når katuglen skrek en kveld utenfor der som en lå dödssyk trodde man at patienten skulle dö snart.
- 2, En gammel enke her fra bygden var flyttet til sin gifte datter i Kristiania. Da enken ble syk sa hun " jeg vil ikke dö her i byen fölg meg til Enebakk". Det ble da ordnet så at hun fikk komme til sit sösknebarn på den gård hvor hun var födt og der döde hun straks etter.
- 28, Det var bare etter smitsom syke avdödes klär ble brendt.
- 30, Liket skulle ligge urört i 6 timer för det ble stelt.
- 36, För i tiden ble hele liket vasket.
- 46, Liket skulle ha strömpor på men ikke sko.
- 51, Omkring 1880 begyndte man å kjöpe färdig-syddé likklär.
- 52, Nå blir det kjöpt färdig-syddé liksveip av bomuldstöi.
- 58, Kistesnekrene hadde som regel noen kister stående.
- 60, Stroppene var overtrekt med tynt svart töi.
- 62, I forrige århundrede var kistene alltid svarte. Foruten svartfarve bruktes knust kull i malingen.
- 63, I 1890 ärene begyndte enkelte å bruke hvite kister til barn og etter 1900 ble det brukt hvite kister til de voksne også.
- 67, Nå blir det kjöpt bare hvite ferdige kister i oslo.
- 68, För i tiden la man en religiös bok i kisten.

- 2
- 77,78 Det ble satt et svart klede eller bredt bånd på skrå over speilene, laken for vinduerne og strödd med granbar på gulvet. På veggen ved hovedet ble det hengt et laken som var pyntet med grönt ofte med den avdödes navn lavet av en smal myrtekrans.
- 81, Det ble altid strödd med ophakket granbar utenfor dören der som det stod et lik.
- 82, Liket var plasert med bena mot utdören.
- 83, Lokket ble ikke lagt på för en var ferdig til å synge liket ut.
- 86, Kvelden för begravelsen var liket pyntet färdig og de som kom med kranser og fönn skulle da se det.
- 87, I 1917 ble det bygget gravkapell ved kirken.
- 88, Liket blir nå pyntet färdig og er å få se for dem som er buden om å följelike til gravkapellet ca. 4-5 dage för begravelsen.
- 89, Stöi og larm skulle en mest mulig söke å undgå i tiden fra dödsfall og til begravelsen var over.
- 93, Ved begravelsen skulle alle voksne ha svart antrekk.
- 98, Begravelsen ble holdt på forskjellige hverdage.
- 99, Tidligere kaldtes en begravelse for likfärd.
- 100, Liket ble sunget ut fra det hus det stod i.
- 101, Lokket var ikke lagt på da folk kom til sörgeluset.
- 102, På kistelokket var det lagt blomster og kranser.
- 103-104, To lys på et lite bord ved hovedenden av kisten.
- 105-106, To damer bar lysene ut.
- 107, Lysene ble bäret ut til likvognen.
- 108, For en 70-80 år siden ble lysene kjört på en særskildt vogn foran kisten og etter begravelsen skulle de brende på alterbordet hver forretnings-söndag inn til det kom en annen begravelse med et nyt par lys.
- 114, Siden det ble bygget likkapell er det sjeldnere at presten er i sörgeluset.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

- 119, På en gård hvor det var det fornødne antal husmenn bar dem kisten, men ellers var det ofte naboerne.
- 120, Tidligere var nære slektninger ikke bærere.
- 121, Nå er det ofte sønner og sviger-sønner som bærer.
- 122, Liket ble båret med fotenden foran ut gjennom døren.
- 125, Det ble strødd med små grankvist.
- 129, Nesten alle fulgte med til kirkegården.
- 130, For ca. 80 år siden begynte en og anden å bekvinnerne også med til begravelse. Før den tid ble bare mann i huset buden til begravelse selv om det var hans kone som var i slekt til den avdøde.
- 131, Det er en meget gammel oppfatning at det er en ære å ha en lang hesterekke på vei til kirkegården.
- 132, Det ble strødd granbar og satt opp en alle av granbusker fra døren der hvor kisten stod og til utkanten av gårdsplassen. Der som sørgehusets eiendom sluttet ble det satt opp et gratre på hver side av veien. Enkelte gange ble det satt opp en åresport av granbar ved et grinnle på gårdsplassen med den avdødes navn lavet av en grøn krans oppe under åresportens bue.
- 133, De som deltok i begravelsen eller hadde hatt noen forbindelse med den avdøde satte opp grabusker på begge sider av hovedveien og strødde granbar der som deres gårdsvei kom inn på hovedveien.
- 135, Naboer, slektninger og venner som bor langs kirkeveien heiser flagg på halv stang den dag avdøde blir bringt til kapellet og på selve begravelsesdagen.
- 139-142, Likkfølget for stille og rolig frem, de skulle ikke engang ha bjelle på hesten selv om det var sledeføre.
- 145, Kisten ble alltid kjørt med hest. Før en fikk veier og vogner ble likkistene kjørt på en stubb-slae.

- 146, Hesten skulle være mørk, helst svart.
- 148, Man kjørte ikke i trav, men i rask gang.
- 149, Hjemat kjørtes i almindelig trav.
- 150, Det var ofte eldste gårds-gut som kjørte kisten.
- 151, Kjørekarlen gikk alltid ved siden av og undertiden gikk en på den andre siden også for å se etter at ingen kranser faldt av.
- 152, Den som hadde tatt ut liket kjørte foran til kirken.
- 156 og 159, Bærerene som hadde båret kisten ut fra hjemmet bar kisten fra likvognen og direkte til graven.
- 161, Hvis presten ikke hadde været i huset og tatt liket ut så møtte han opp på hestebakken ved kirken.
- 164, Klokkeren gikk foran og sang mens kisten ble båret fra likvognen og bort til graven.
- 167, Det er omlag 100 år siden det ble en fast graver.
- 168, Graveren er også kirketjener og skrives for kirketjener.
- 169, Graven ble kastet opp i forveien.
- 170, Før det ble en fast graver var det de som hadde båret kisten som kastet graven igjen
- 173, Ved kapell-kirkegårdene satte de et merke i graven til presten kom og forrettet jordfesting en søndag etter avsluttet gudstjeneste.
- 175, Det er ingen bestemte dage men mest pyntning til Pinse og i det siste med kornbann til juleaften.
- 180 - 181, Udöpte barn ble begravet ved siden av en anden ved den første begravelse som inntraff.
- 182, Begravelse nu, men tidligere likfärd.
- 183, En fra sørgehuset, ofte en tjener var beamann.
- 184, Bealaget var det vanlige, halve skolekredsen når det var begravelse på en av bondegårdene.
- 189, Beamannen bringte brevene omkring i distriktet.

- 190, Aftenen forut var det bevertning for de som kom med kranser og med fönn. Begravelsesdagen for gjestene, en del av dem hadde lang vei og overnattet i sørgehuset. En söndag straks etter var det bevertning for alle oppverttere og medhjelpere.
- 191, Det var varm frokost för kisten ble tatt ut. När de kom tilbake fra kirkegården var det middag, siden kaffe, på enkelte steder desär og tilsist kveldsmat.
- 193, Det var ingen foskjell om avdöde var gift eller ugift.
- 194, Slekten i huset var fri for serveringen begravelsesdagen.
- 196, Kurvsending (fönn) ble levert aftenen forut. Gjester som hadde riktig lang vei hadde den med seg.
- 197, Det var tjenestekvinder eller dötrene som kom med sendingen. De hadde ikke sörgedrakt.
- 198, Se nr. 86 og nr. 190.
- 200, En hel fönn var et stort sukkerbröd bakt av ca. 30 egg ved siden derav var det 2 kg. smör, 4 vörterkaker og 4 rug-kaker. En halv fönn var vel $\frac{1}{2}$ derav.
- 202, Etter at en hadde sluttet å brygge öl ble det kjøpt.
- 203, Sukkerbröd til begravelse fortsatte til det ble gravkapell, den övrige fönn var opphört för 1900.
- 205, Skikken å binne krans til begravelse er meget gammel sikkert over 100 år.
- 206, Kransene ble laget hjemme vesentlig av lyng og pyntet med myrt eller andre potteblomster.
- 207, Nå i dette århundrede brukes silkebånd med påskrift.
- 210, Bevertningen er forskjellig, men betydelig forenklet,
- 211, Her er intet hotell eller spisested i bygden, men det hender at begravelse holdes i et lokale med servering av kaffe og smörebröd med kaker.
- 212, Enkelte dödsfall ble nevnt i slutten av forrige århundrede. Etter 1905 ble det mer og mer vanlig å averttere både dödsfall og begravelse i aviserne.